

ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥΣ

«Αγωνίστηκε για την τιμή της Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής»

Στις 11 Αυγούστου 2010, η προπολεμική γενιά αρχιτεκτόνων και καλλιτεχνών, έχασε μια σπουδαία εκπρόσωπό της, την Αλεξάνδρα Πασχαλίδου - Μωρέτη. Γεννημένη το 1912 στην Κωνσταντινούπολη, ήταν η μικρότερη κόρη του Κωνσταντίνου Πασχαλίδη και της Δέσποινας Παππά. Υπήρξε γόνος οικογένειας αρχιτεκτόνων και ζωγράφων και σύζυγος του αρχιτέκτονα, μαθηματικού και ποιητή Δημήτρη Μωρέτη. Μεγάλωσε σε ένα αστικό οικογενειακό περιβάλλον, που στο πέρασμα των χρόνων είχε βγάλει αρχιτέκτονες και ερασιτέχνες ζωγράφους (Κώστος Παππάς, Αλέκος Παππάς, Δέσποινα Παππά). Η δική της γενιά (56 πρώτα ξαδέρφια) έβγαλε πολλούς καλλιτέχνες, επαγγελματίες και ερασιτέχνες, οι γνωστότεροι από τους οποίους είναι ο εξάδελφός της, γλύπτης Γιάννης Παππάς, η ξαδέρφη της ζωγράφος Ελένη Παγκάλου, η αδελφή της ζωγράφος Ελένη Πασχαλίδη (μετέπειτα σύζυγος του γλύπτη Γιώργου Ζογγολόπουλου) και ο σύζυγος της εξαδέλφης της Υπατίας, Ανδρέας Βουρλούμης.

Η Αλεξάνδρα Πασχαλίδου - Μωρέτη, περίπου πριν μια δεκαετία, ήδη σε προχωρημένη ηλικία, απώλεσε -κατά το νόμο- το δίπλωμα οδήγησης αυτοκινήτου. Η στεναχώρια της ήταν ανείπωτη, καθότι η αρχιτέκτων είχε πάθος με την οδήγηση. Ωστόσο, δεν το έβαλε κάτω: Στράφηκε στη νέα τεχνολογία. Βρήκε σ' αυτή τη διέξοδο του πάθους που την ξεκούραζε. Σε σύ-

ντομο χρόνο έμαθε να χειρίζεται κατά τον καλύτερο τρόπο τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, δημιουργώντας στην οθόνη σπουδαία έργα, δίνοντας ταυτόχρονα διέξοδο στη δημιουργικότητά της.

Αυτή ήταν η έβδομη κατά σειρά αρχιτεκτόνισσα που αποφοίτησε από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σπούδασε το διάστημα 1932-1936. Υπήρξε συμφοιτήτρια με τον μετέπειτα σύζυ-

Αλεξάνδρα Πασχαλίδου - Μωρέτη (1912-2010): Μία από τις πρώτες αρχιτεκτόνισσες στην Ελλάδα

Κείμενα:
Κατερίνα Τοράκη,
Νίκος Παρμενόπουλος

γό της Δημήτρη Μωρέτη, αλλά και με άλλους επιφανείς αρχιτέκτονες της γενιάς της, όπως ο Προβελέγγιος, ο Κανδύλης, ο Τσίγκος, ο Γιαννουλέλλης κ.ά. Μαθήτριά του Δημήτρη Πικιώνη, του «σοφού μελετητή της Λαϊκής Τέχνης», όπως η ίδια τον αποκαλούσε.

Ο Πικιώνης, άλλωστε, ήταν που την εισήγαγε στον κόσμο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Ιδέα του Φίλιππου Δραγούμη ήταν να αποτυπωθούν τα αρχοντικά του 18ου και 19ου αιώνα στη Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο και την Θεσσαλία, για λογαριασμό του Συλλόγου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης. Ανέλαβε το έργο και ως βοηθός επέλεξε την Αλεξάνδρα και το Δημήτρη Μωρέτη, μαζί και το συμφοιτητή τους Γιώργο Γιαννουλέλλη (σημαντική, επίσης,

μορφή της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, με ιδιαίτερη συμβολή στην αρχιτεκτονική της Λέσβου) μόλις πήραν το δίπλωμά τους. Και οι τρεις έγιναν ένθερμοι υποστηρικτές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής σε όλη τη ζωή τους. Η Αλεξάνδρα Πασχαλίδου-Μωρέτη υπήρξε μέλος του συλλόγου «Ελληνική Λαϊκή Τέχνη» που ιδρύθηκε το 1930 από ανθρώπους του πνευματικού κόσμου της εποχής, μεταξύ των οποίων ήταν η Ναταλία Παύλου - Μελά (πρόεδρος), η Αγγελική Χατζημιχάλη, η Έφη Απέργη, ο Φίλιππος Δραγούμης, ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης και άλλοι. Σκοπός του συλλόγου, όπως αναφέρεται στο καταστατικό του, ήταν «η διατήρησης της παραδόσεως παντός κλάδου της ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και η προσαρμογή ταύτης εις

τας συνθήκας και ανάγκας του σημερινού πολιτισμού». Ο Σύλλογος ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 30, μια εποχή κατά την οποία η ραγδαία εκβιομηχάνιση

απειλούσε τις παραδοσιακές τέχνες και τεχνικές, ενώ το κίνημα του μοντερνισμού αμφισβητούσε τις ακαδημαϊκές τέχνες και προωθούσε νέες τάσεις, που βασίζονταν σε σύγχρονα υλικά και νέες τεχνικές. Πρώτη έμπρακτη δραστηριότητα του Συλλόγου υπήρξε η ίδρυση πρατηρίου στην οδό Βουκουρεστίου 4 στην Αθήνα, το οποίο εμπορευόταν τα προϊόντα ενός δικτύου λαϊκών τεχνιτών και καλλιτεχνών από όλη την Ελλάδα.

Από το 1936 ο Σύλλογος άρχισε τη συστηματική μελέτη της αρχιτεκτονικής και λαϊκής τέχνης του ελληνικού σπιτιού, με χρηματοδότηση, κυρίως, από χορηγίες της Παγκείου Επιτροπής.

Η καταγραφή ξεκίνησε από τη Δυτική Μακεδονία, όπου κατά την Τουρκοκρατία, είχε σημειωθεί μια οικονομική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη, στην οποία συνέβαλε το εμπόριο αγροτικών, κτηνοτροφικών, βιοτε-

ήταν η Κοζάνη, η Σιάτιστα και η Καστοριά. Οι μεγάλεμποροι, έχοντας την οικονομική ευχέρεια, θέλησαν εκείνη την περίοδο να κατασκευάσουν τα σπίτια τους, με τρόπο αντίστοιχο με την Ευρώπη.

Την κατασκευή και διακόσμηση ανέλαβαν με μεράκι και επιδεξιότητα μάστορες και ζωγράφοι, φορείς της ντόπιας παράδοσης, ονομαστοί σε όλα τα Βαλκάνια για την τέχνη τους. Μέσα απ' αυτή τη διαδικασία δημιουργήθηκε ένας ολοκληρωμένος αρχιτεκτονικός ρυθμός λαϊκής τέχνης στη

Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο και τη Θεσσαλία, με τις ανάλογες προσαρμογές στο χαρακτήρα κάθε περιοχής.

Κάθε καλοκαίρι, η ομάδα εξορμούσε για αρκετές εβδομάδες σ' αυτές τις περιοχές. Η Αλεξάνδρα Πασχαλίδου - Μωρέτη περιγράφει αυτή την εμπειρία της:

«Με ενθουσιασμό ξεκινήσαμε για τις πόλεις Κοζάνη, Σιάτιστα, Καστοριά και Βέροια. Περπατούσαμε στα καλντερίμια και τους λιθόστρωτους κήπους με τα μισοκατεστραμμένα σπίτια και αρχοντόσπιτα, που ήδη την εποχή εκείνη ήταν έρημα πια, ακατοίκητα, δαρμένα από τους ανέμους και τους καιρούς, χωρίς φροντίδα και χωρίς προστασία καμιά.

Σ' αυτά τα σπίτια οργανώναμε το πρόχειρο γραφείο μας: ένα τραπέζι και πάνω μια πινακίδα, ένα ταυ. Τα χαρτιά μας, οι μετρο-

χνικών προϊόντων και το εμπόριο γούνας που αναπτύχθηκε με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Ανάμεσα στις ακμάζουσες πόλεις της Δυτικής Μακεδονίας

ταινίες, τα δίμετρα, τα υποδεκάμετρα, τα τρίγωνα, τα μολύβια, τα χρώματα, μια φωτογραφική μηχανή «Kodak» με φουσαρμόνικα του 1930. Μετρούσαμε και σχεδιάσαμε, ζωγραφίζαμε και φωτογραφίζαμε. Ήταν η εργασία μας μια βιωματική μάθηση, μια μέθεξη στη μαγεία της λαϊκής τέχνης. Σαν να εκτελούσαμε μια παρτιτούρα μουσικού έργου που σε γεμίζει συγκίνηση, αγάπη και θαυμασμό. Έκπληξη και θάμβος, όμως, μας προκάλεσε αυτή η πρώτη επαφή μας με την Αρχιτεκτονική και τη διακόσμηση των σπιτιών και αρχοντικών της περιοχής, όταν αντί για απλοϊκά δημιουργήματα της λαϊκής τέχνης με τον παράγοντα του πρωτογονισμού, βρεθήκαμε απέναντι σε μια ανεπτυγμένη τεχνική και ολοκληρωμένη τέχνη, με τους δικούς της ρυθμούς και κανόνες αισθητικής».

Τα σχέδια αποτυπώσεων και οι φωτογραφίες των σπιτιών και αρχοντικών των πόλεων της Δυτικής Μακεδονίας που ανέδειξαν με την εργασία τους οι τρεις αρχιτέκτονες, δικαίωσαν το όραμα και τις προσδοκίες των εμπνευσμένων πνευματικών ανθρώπων που αποφάσισαν την αποστολή για τη μελέτη της λαϊκής αρχιτεκτονικής. Η Αλεξάνδρα Πασχαλίδου - Μωρέτη τονίζει χαρακτηριστικά:

«Έγινε τότε φανερό ότι επρόκειτο για αξιόλογα αρχιτεκτονικά κοσμικά μνημεία μεγάλης σημασίας για την ιστορία της ελληνικής τέχνης και του Πολιτισμού, τα οποία έπρεπε να διασωθούν και να διατηρηθούν».

Ο Δημήτρης Μωρέτης πρωτοστάτησε στη δημιουργία ενός καταλόγου με τα πιο αντιπροσωπευτικά σπίτια, ο οποίος δημοσιεύτηκε το 1937 ως διάταγμα του Υπουργείου Παιδείας (ΦΕΚ 422/Α/23/10/37), με το οποίο κηρύχθηκαν διατηρητέα 15 σπίτια και αρχοντικά στην Κοζάνη, στη Σιάτιστα, στη Βέροια και στην Καστοριά. Παρά-

λληλα, ξεκίνησε προσπάθεια να αγοραστούν από το ελληνικό Δημόσιο και να αποκατασταθούν κάποια σημαντικά κτίρια. Η προσπάθειά τους αυτή ήταν η απαρχή για το κίνημα, που σήμερα έχει πάρει παγκόσμιες διαστάσεις, για τη διάσωση και

Ανήκε στην ηρωική προπολεμική γενιά

Για την προσωπικότητα της Αλεξάνδρας Πασχαλίδου - Μωρέτη, ο διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη, Άγγελος Δεληβοριάς, αναφέρει σε συνέντευξή του στην εφημερίδα «Καθημερινή» της 19.8.2010:

«Η Αλεξάνδρα Μωρέτη ανήκε στην ηρωική προπολεμική γενιά που αγωνίστηκε για την τιμή της Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής. Σφυρηλατημένη με βιώματα πολύ πιο επώδυνα απ' όσα μας επιφυλάσσει η εποχή μας, η φαινομενικά εύθραυστη αυτή γυναίκα υπερασπίστηκε, με γενναϊότητα και αυτοθυσία, αξίες οι οποίες έχουν πλέον υποτιμηθεί. Με το ήθος, την ακεραιότητα και την ομορφιά της, την αντοχή, την αγωνιστικότητα που διέθετε και την προσήλωσή της σε σκοπούς ιερούς, συγκαταλέγεται σε μια σπάνια κατηγορία ανθρώπων, που εκλείπουν».

προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Το 1938 ολοκληρώθηκαν οι αποτυπώσεις από τη Δυτική Μακεδονία και η εργασία επικεντρώθηκε στην Ήπειρο (Ιωάννινα και Μέτσοβο), ενώ άρχισε

και η κατάταξη του υλικού για μελλοντική έκδοση. Το υλικό από την έρευνά τους παρουσιάστηκε σε διάφορες εκθέσεις της εποχής και άρχισε να σχεδιάζεται η δημοσίευσή του. Δυστυχώς, όμως, ο πόλεμος διέκοψε απότομα την προώθηση του προγράμματος.

Μετά τον πόλεμο ο σύλλογος «Ελληνική Λαϊκή Τέχνη» δεν ξαναλειτούργησε. Ωστόσο, ο πυρήνας του προεδρεύει προώθησε τη δημοσίευση των δύο πρώτων τόμων της εργασίας: «Αρχοντικά της Καστοριάς» (1948) και «Σπίτια της Ζαγοράς» (1949). Ύστερα το εγχείρημα απόησε και τα σχέδια ξεχάστηκαν για πάνω από δύο δεκαετίες. Τα εντόπισε γύρω στο 1970 ο Ι. Κ. Μαζαράκης - Ανιάν, ο οποίος σε συνεργασία με τον Φίλιππο Δραγούμη και με τη σύμφωνη γνώμη της Ναταλίας Μελά τα κατέθεσε στην «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος» (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο). Η συλλογή, αποτελούμενη από 850 πρωτότυπα αρχιτεκτονικά σχέδια, παλαιά αντίγραφα, δεκάδες έγχρωμες υδατογραφίες διακοσμητικών θεμάτων και σπιτιών, εκατοντάδες φωτογραφίες και άλλα αντικείμενα, έχει καταγραφεί, ταξινομηθεί και μελετηθεί από συνεργάτες του «Εθνικού Ιστορικού Μουσείου» και το ζεύγος Μωρέτη, οι οποίοι δώρισαν και την προσωπική τους συλλογή, η οποία περιλάμβανε σχέδια, υδατογραφίες, αρχαιακό υλικό και πρωτότυπες φωτογραφίες. Η συλλογή περιλαμβάνει, επίσης, σειρά από τις υδατογραφίες του Νίκου Εγγονόπουλου, με σπίτια της Αθήνας και Μακεδονίας.

Από την «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδας» δημοσιεύτηκαν δύο ακόμη τόμοι του έργου, ως συνέχεια των εκδόσεων του 1948-49, που αφορούσαν τα σπίτια της Σιάτιστας και Κοζάνης, ενώ επανεκδόθηκε ο τόμος που αφορούσε την Καστοριά.

Η Αλεξάνδρα Πασχαλίδου - Μωρέτη, ως αρχιτέκτων ήταν φύση ανήσυχη. Αναζητούσε νέες διεξόδους έκφρασης και, μέσα από αυτή τη διαδικασία, σύντομα στράφηκε σε έναν επαγγελματικό τομέα που δεν είχε αναπτυχθεί: στο σχεδιασμό και στην οργάνωση περιπτέρων σε διεθνείς εκθέσεις, για λογαριασμό του ελληνικού κράτους.

Σε ηλικία μόλις 26 ετών, το 1938, εργάστηκε για το ελληνικό περίπτερο στη Διεθνή Έκθεση του Βερολίνου και το 1939, μαζί με το Δημήτρη Μωρέτη, σχεδίασε και επιμελήθηκε το περίπτερο της Ελλάδας στη Διεθνή Έκθεση της

Οι διεθνείς εκθέσεις

Νέας Υόρκης, για το οποίο βραβεύθηκαν από το Δήμαρχο της Νέας Υόρκης. Η διακόσμηση του εντυπωσιακού περιπτέρου είχε ανατεθεί, κατόπιν διαγωνισμού, στο ζωγράφο Γεράσιμο Στέρη (Σταματελάτο) και ως θέμα των τεσσάρων τοιχογραφιών που κυριαρχούσαν στο εσωτερικό υπήρξε η ιστορία του Ελληνικού Πολιτισμού. Μάλιστα, ενάντια στις αντιδράσεις του μεταξικού καθεστώτος, τόλμησαν να εκθέσουν στο περίπτερο, πίνακα του Νίκου Εγγονόπουλου.

Τόσο στην έκθεση της Νέας Υόρκης, όσο και σε άλλες παγκόσμιες εκθέσεις, συστηματικά προέβαλλαν Έλληνες καλλιτέχνες, οι οποίοι στη συνέχεια καταξιώθηκαν διεθνώς, όπως τους Νίκο Χατζηκυριάκο-Γκίκα, Σπύρο Βασιλείου, Γεράσιμο Στέρη, Nelly's, Βούλα Παπαϊωάννου, Σπύρο Μελετζή και άλλους.

Συνολικά, από το 1937 έως το 1969, μαζί με το σύζυγό της Δημήτρη Μωρέτη, σχεδίασαν και οργά-

νωσαν 135 ελληνικά περίπτερα σε τέσσερις ηπείρους, σε σαράντα πόλεις, προβάλλοντας την Ελλάδα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Τον Οκτώβριο του 2002, ο Δήμος Φιλοθέης οργάνωσε τιμητική εκδήλωση - έκθεση για το έργο του Δημήτρη Μωρέτη και της Αλεξάνδρας Πασχαλίδου Μωρέτη. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, η Αλεξάνδρα Μωρέτη περιέγραψε τις προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν στην εκτέλεση του έργου τους:

«Ένα ανέβασμα θεατρικού έργου με θέμα "Ελλάδα" είναι το περίπτερο. Έχει το σενάριό του και τη σκηνοθεσία του, πώς θα πετύχεις, με τον καλύτερο τρό-

σοι μια κατασκευή - πλαίσιο, που θα αξιοποιηί και θα προβάλλει τα εκθέματα, θα πληροφορεί τον επισκέπτη, ενώ συγχρόνως θα καθορίζει την κίνησή του, δημιουργώντας και κατάλληλες οπτικές εντυπώσεις. Άλλοτε να βοηθά να συγκεντρωθεί το βλέμμα σε συγκεκριμένα εκθέματα και άλλοτε να επηρεάζεται από τη γενική σύνθεση, τα χρώματα, το φωτισμό, ώστε να αποκομίζει μια εύληπτη και ευχάριστη εντύπωση και πληροφόρηση. Άλλωστε οι άνθρωποι μαθαίνουν καλύτερα με την όραση.

Το Δημόσιο ήταν ένας καλός εργοδότης, που τον υπηρετήσαμε πιστά, με συνέπεια και προ-

έργο μας, έπρεπε να υπηρετήσουμε και να ξεπεράσουμε τη γραφειοκρατία, να συντονίσουμε τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Να πολεμήσουμε τη στενόμυαλη αντίληψη μερικών διοικητικών υπαλλήλων, αλλά και υπουργών, ότι στα περίπτερα των εμπορικών εκθέσεων έπρεπε να εκτίθενται μόνο εμπορεύματα. Δουλεύαμε υπό την πίεση των προθεσμιών, η οποία μετατρέποταν σε δημιουργό δύναμη. Φροντίζαμε πάντα να προβάλλονται ο πολιτισμός, ο τουρισμός και η τέχνη. Προσπαθήσαμε να βρούμε κοινά σημεία που μας έδεναν με την πόλη και τον τόπο όπου γινόταν η έκθεση. Εκδίδαμε στη γλώσσα κάθε χώρας μικρό κατατοπιστικό έντυπο με εξώφυλλα εικονογραφημένα από ζωγράφους όπως ο Χατζηκυριάκος - Γκίκας, ο Σπύρος Βασιλείου και άλλοι. Στις πρώτες μας εκθέσεις για να είναι αναγνωρίσιμα από πολλούς τα ελληνικά περίπτερα χρησιμοποιούσαμε στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, παλιάς και νέας. Αργότερα, εγκαταλείφθηκε αυτή η πρακτική και επικράτησε η χρησιμοποίηση στοιχείων με απλές μορφές, εύρυθμα τοποθετημένων και

πο, να μιλήσεις για τη χώρα σου, την παραγωγή της, τον πολιτισμό της, τον τουρισμό της. Έχει τους ηθοποιούς του: τα προϊόντα, τα οποία στην ειδική θέση που θα τα τοποθετήσεις θα παίξουν το ρόλο τους ακολουθώντας τις σκηνοθετικές οδηγίες. Τέλος, έχει τη σκηνογραφία του, το πλαίσιο μέσα στο οποίο τοποθετούνται τα ακίνητα εκθέματα - ηθοποιοί και διηγούνται το έργο στον κινούμενο θεατή - επισκέπτη. Και εδώ είναι η κύρια δουλειά του αρχιτέκτονα, που θα πρέπει, με ευτελή, συνήθως, υλικά, με φαντασία και ευρηματικότητα, να δημιουργή-

σπάθεια, ώστε με τρόπο οικονομικό να αντλήσουμε τα καλύτερα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και να δείξουμε στο εξωτερικό μια Ελλάδα που αξίζει να την επισκεφτείς. Για να φέρουμε σε πέρας το

επιδεικτικών απλής και γρήγορης κατασκευής και συναρμολόγησης. Ο κύκλος της ενασχόλησής μας με τις εκθέσεις έκλεισε το 1969 με την παραίτησή μας επί Χούντας».

..ως εν πλήρες και αυτοτελές αρχιτεκτονικόν έργον

Σε ειδικό αφιέρωμα στα «Τεχνικά Χρονικά» του 1955 για την προβολή του έργου των Ελλήνων τεχνικών, προλογίζοντας ο τότε Πρόεδρος του ΤΕΕ, Αθανάσιος Ρουσόπουλος, εξαιρεί τη συμβολή του ζεύγους Μωρέτη ως αρχιτεκτόνων και στελεχών της Υπηρεσίας Τεχνικής Οργάνωσης Εκθέσεων του Υπουργείου Τουρισμού, αρχικά, και Εμπορίου στη συνέχεια, για τη διοργάνωση των διεθνών Εκθέσεων του εξωτερικού και τονίζει ανάμεσα στα άλλα:

«...κάθε περίπτερον μελετάται ως εν πλήρες και αυτοτελές αρχιτεκτονικόν έργον, με πλήθος σχεδίων λεπτομερειών, με πλήρεις συμπληρωματικές τεχνικές μελέτες και με λύσεις των ζητημάτων κυκλοφορίας, φωτισμού, ηλεκτρικής εγκαταστάσεως, προθηκών, ορθομαρμαρώσεων, προπλασμάτων εκ γύψου, χρωματισμών, διακοσμήσεως και αρχιτεκτονικής ρυθμολογίας.

...Εκτός, όμως, της καλαισθητού παρουσιάσεως των δειγμάτων που αποστέλλουν οι παραγωγοί διά την αύξηση των εξαγωγών, έχουν επιπλέον την ευθύνη διά την παρουσίασιν εις τα περίπτερά μας της εννοίας του Κράτους, της διαφημίσεως του τουρισμού, της προβολής του πνευματικού, καλλιτεχνικού και ηθικού πολιτισμού της Ελλάδος...».

Την περίοδο της Κατοχής, η Αλεξάνδρα και ο Δημήτρης Μωρέτης ανέπτυξαν αντιστασιακή δράση. Μετά τον πόλεμο ανέλαβαν την καταγραφή και φωτογράφιση των καταστροφών, για λογαριασμό της Γενικής Γραμματείας Τουρισμού, ενώ το 1951 ανέλαβαν την ανασυγκρότηση της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης.

Με πλούσιο αρχιτεκτονικό και ζωγραφικό έργο, η Αλεξάνδρα Μωρέτη δεν έπαψε ποτέ να παράγει ως και τα τελευταία χρόνια της ζωής της, οπότε άρχισε να δημιουργεί γλυπτά με πηλό,

Αθήνα. Τιμήθηκε με το Μετάλλιο της Παγκόσμιας Έκθεσης Βερολίνου το 1938, έγινε Επίτιμος Πολί-

Πολυπράγμων

χिता σε ορείχαλκο, ενώ ζωγράφιζε με αξιοθαύμαστη ικανότητα στον υπολογιστή!

Δημοσίευσε άρθρα και μελέτες για τη Λαϊκή Τέχνη, την εσωτερική διακόσμηση, τις διεθνείς και παγκόσμιες εκθέσεις, με ιστορικά στοιχεία από τα αρχεία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Έδωσε διαλέξεις με αυτά τα θέματα, καθώς και ραδιοφωνικές συνεντεύξεις στην Ευρώπη, στην Αμερική και στην

της της Πόλεως της Ν. Υόρκης το 1939, της αποδόθηκε το Μετάλλιο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης το 1950 και το Μετάλλιο Εθνικής Αντίστασης.

Για τη δράση της βραβεύθηκε από τη Νομαρχία Αθηνών το 1996 και από την Ένωση Ελληνίδων Μηχανικών (ΕΔΕΜ) το 2000 και το 2007.

Από το 2006 ήταν αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Γεωργίου Ζογγολόπουλου.

Να, λοιπόν, που έγινε πραγματικότητα το νέο Μουσείο της Ακρόπολης!

Ένα μεγάλο σύγχρονο κτίριο που

Σας έμελλε στο νέο Μουσείο να εκτεθείτε σε βάρβαρο ανταγωνισμό. Εσείς με την αρμονική σας καθετότητα, τη ναυαχική δυναμική και χαρίεσσα στάση σας, την ιστορική σας μαγευτική αύρα, να ανταγωνίζεστε την κραυγαλέα ιαχή της νίκης της βαρύτητας από τις δυναμικές κολόνες της στατικής επιστήμης!

Φωνάζουν, ωρύνονται αυτές οι κολόνες και σβήνουν την ψιθυριστή μουσική που εκπέμπουν τα αρχαϊκά αγάλματα...

Ευτυχώς το τεράστιο σύγχρονο κτίριο έχει μεγάλα ολάνοικτα μάτια, τα υαλοπετάσματά του που αντικρίζουν την Ακρόπολη και φέρνουν μέσα στο πολύβουο πλήθος των επισκεπτών την εικόνα του Παρθενώνα με τη γαλήνη της ήρεμης στατικότητάς του, τη ρυθμική

Το νέο Μουσείο

ισορροπεί με τις τεράστιες κολόνες του επάνω στα ερείπια μιας πανάρχαιας αθηναϊκής γειτονιάς απέναντι στο πιο γαλήνιο, αρμονικό και μεγαλοπρεπές αρχιτεκτονικό μνημείο.

Όμως, ταλαίπωρα αγάλματα, Κόρες και Κούροι!

Πού χάθηκε η μαγεία της αρχαϊκής τέχνης σας, που σε τύλιγε σα μουσική αρμονία στο μικρό υπόσκαφο μουσείο πάνω στον Ιερό Βράχο και που φεύγοντας σε ακολουθούσε και σε γέμιζε με ψυχική ευφορία που μόνο η Τέχνη μπορεί να σου δώσει;

ομορφιά της κιονοστοιχίας του, τη χρωματική χρυσαφένια διαβάθμιση φωτός και σκιάς στις γλυφές των κιόνων του που κόβουν το φως με τις ακμές τους και υλοποιούν δυναμικά και ανάλαφρα την καθετότητά τους.

Άρθρο της Αλεξάνδρας Μωρέτη, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ «Αρχιτέκτονες», τεύχος 78, περίοδος Β', Μάρτιος 2010